

**FONDEN FÖR
MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER**

Fonden för mänskliga rättigheter Effektrapport 2021

Organisation och avgränsningar

Fonden för mänskliga rättigheter (MR-Fonden) är en religiöst och partipolitiskt obunden stiftelse som bildades 1991 av Amnesty Internationals svenska sektion, Diakonia, Rädda Barnen, Svenska Röda Korset och Svenska Kyrkan. Sedan 2008 är Sensus studieförbund huvudman för MR-Fonden. Organisationen har sitt säte i Stockholm och kansliets arbete överses av en oberoende styrelse.

MR-Fonden vill i sin verksamhet visa hur folkrätten och de folkrättsliga instrumenten kan användas för att påverka samhällsutvecklingen i demokratisk och fredlig riktning. Det gör vi genom utbildning, opinionsbildning, informationsarbete, övervakning och internationellt samarbete. Inom verksamheten ger vi stöd till kapacitetsutveckling hos både samarbetsorganisationer i andra länder och aktörer i Sverige. Vi arbetar efter devisen att tillsammans blir vi starkare och främjar därför samordning mellan olika aktörer, både i Sverige och internationellt.

MR-Fonden arbetar specifikt inom två verksamhetsområden: Ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ESK-rättigheter) och Upprättelse för människorättskränkningar (övergångsrättvisa).

Under året bedrev vi verksamhet i Sverige, Colombia, Kuba, Myanmar och Uganda liksom vid regionala institutioner inom Organisationen för de amerikanska staterna (OAS) och Afrikanska Unionen. Vi har valt att visa på den övergripande verksamheten i effektrapporten som omfattar både den svenska och den internationella delen av våra aktiviteter. För en mer täckande rapportering av MR-Fondens verksamhet se gärna vår Årsrapport för 2021.

Förändringsteori och problem

MR-Fondens uppdrag är att med den internationella rätten som verktyg främja de mänskliga rättigheterna internationellt och i Sverige. MR-Fonden har under strategiperioden 2021-2026 valt att prioritera följande områden:

- Att stärka ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ESK-rättigheter)
- Att bidra till upprättelse för människorättskränkningar (övergångsrättvisa).

Dessa två områden länkar båda i hög grad till hållbar fred och i vårt arbete inriktar vi oss bland annat på regionala institutioner för mänskliga rättigheter.

Utmaningarna som de mänskliga rättigheterna står inför i världen och i Sverige blir allt mer tydliga. Även om alla mänskliga rättigheter är lika viktiga och hänger ihop har MR-Fonden valt att särskilt fokusera på ESK-rättigheterna som ett verksamhetsområde. Dessa rättigheter har att göra med de delar av våra liv som är närmast oss – som rätten till utbildning, hälsa och arbete. Trots det behandlas ESK-rättigheter ofta som en fråga om politisk resursfördelning snarare än juridiska utkrävbara rättigheter. Därmed missar vi att se att fattigdom och ojämlikhet existerar på grund av bristande tillgång till rättigheter och fokus blir istället att angripa symptomen, t.ex. just fattigdom och ojämlikhet. Detta är ett skäl till att MR-Fonden särskilt arbetar med att stärka kunskapen kring ESK-rättigheternas utkrävbarhet, att skapa medvetande om deras innebörd och bidra till att de gradvis förverkligas i sin helhet. ESK-rättigheterna är även ett bra verktyg för att arbeta med de globala hållbarhetsmålen som finns i Agenda 2030 och för uppfyllandet av övriga mänskliga rättigheter.

Att vårt andra verksamhetsområde handlar om övergångsrättvisa är inte en slump utan har att göra med att många av våra samarbetspartners genom åren har visat på hur viktigt det är att planera för en hållbar uppbyggnad av samhället efter en väpnad konflikt eller där det finns ett demokratiskt underskott. Utifrån de internationella samarbetena har vi fått upp ögonen för situationer även i Sverige där gruppernas mänskliga rättigheter kränks utan att de fått upprättelse. Den historiska behandlingen av Sveriges romer eller vårt urfolk samerna är två exempel på bristande tillämpning av övergångsrättvisa i vårt eget land. Den uttalade rasism som domes i Girjasmålet i januari 2020 öppnade upp för visar på en brutal ny verklighet där positionen gällande konflikt kopplat till mänskliga rättigheter snabbt har flyttats fram.

Det finns ett mervärde i att civilsamhällesaktörer är engagerade i övergångsrättviseprocesser eftersom de kan främja, granska, förankra och på andra sätt bidra till sådana processer. Övergångsrättvisa överlappar även med det bredare arbetsområdet upprättelse för kränkningar av mänskliga rättigheter som MR-Fonden fokuserar på. Vi har arbetat med övergångsrättvisa sedan 2006 och har under denna tid etablerat oss som den ledande civilsamhällsaktören i Sverige på området. Övergångsrättvisa har kopplingar till såväl mänskliga rättigheter som freds- och demokratibyggnad. Vi ser det som vår uppgift att integrera dessa perspektiv och överbrygga den traditionella synen på motsättningarna mellan fred och rättvisa – såväl i teori som i praktik.

Strategin som styrelsen antog för 2021-26 tog ytterligare ett steg i ambitionen att länka samman de två tematiska områdena.

Vår vision

En fredlig värld där mänskliga rättigheter och allas lika värde respekteras och efterlevs, där samhällets aktörer har kunskap om sitt människorättsansvar och där var människa är medveten om sina rättigheter och har möjlighet att utkräva dem.

Effektrapporten syftar till att på ett övergripande plan visa på några av våra huvudsakliga aktiviteter under 2021 och hur de bidragit i arbetet med att förverkliga vår vision.

MR-Fondens förändringsteori utgår från ett rättighetsbaserat arbetssätt vilket både är målet och meningen med verksamheten. Genom att tillämpa principerna **transparens, icke-diskriminering, delaktighet** och **ansvarsutkrävande** i alla led tror vi att förändring är möjlig.

Vårt arbete utgår från femårsstrategier där vi under 2021 inlett implementeringen av en ny strategi för 2021-2026. Varje år utarbetas verksamhetsplaner med mål för de olika verksamhetsdelarna som i sin tur ska leda till uppfyllandet av strategin. I samband med framtagandet av den nya strategin har vi även tagit fram en ny modell för verksamhetsplan med syfte att på ett enklare sätt mäta och följa upp verksamheten. Dessa följer vi upp under planerings- och utvärderingsmöten och de rapporteras regelbundet till styrelsen.

I Sverige består den huvudsakliga målgruppen av policyskapare och beslutsfattare, civilsamhällesorganisationer samt akademiker och forskare. I samarbetsländerna är MR-Fondens ena målgrupp de människorättsorganisationer som direkt berörs av MR-Fondens samverkan. Det inkluderar även dessa organisationers egna målgrupper, som ofta är lokalbefolkning respektive myndigheter. Den andra målgruppen i det internationella arbetet är nyckelpersoner hos myndigheter och rättsväsende.

Resurser

Organisationen har resurser i form av ett kansli i Stockholm med experter på olika områden som leds av en generalsekreterare vars uppgift det är att utföra styrelsens beslut och hantera den dagliga verksamheten. MR-Fonden har en oberoende styrelse och en huvudmannorganisation med närvaro och verksamhet i hela Sverige. Varje termin tar vi emot praktikanter från högskolor och universitet som bistår med en ovärderlig kompetens och inspiration. Dessutom arbetar vi med externa konsulter och resurspersoner som bidrar med viktig lokal kunskap och kunskap.

MR-Fonden samverkar med människorättsaktörer och organisationer i Sverige och i andra delar av världen som bidrar med kunskap kring mänskliga rättigheter i stort men även för MR-Fonden som organisation. Vi är själva huvudman för nätverk som Colombiagruppen och Svenska nätverket för övergångsrättvisa men ingår också i ett stort antal svenska och internationella

nätverk som bidrar till och stärker arbetet. Här ingår exempelvis Arrangörsggruppen för MR-dagarna, svenska MR-nätverket, Oidhaco, ESCR-Net och Koalitionen för internationella brottsmålsdomstolen (CICC).

Våra finansiärer som bidrar med finansiella resurser för vårt och våra partners arbete ser vi också som en stor resurs då deras krav och standards bidrar till vår utveckling och lärande.

Vi ser vårt medlemskap i Giva Sverige som en resurs för oss att lära oss mer, utveckla vår transparens ytterligare och även för att synliggöra vårt och våra partners människorättsarbete. Som en direkt följd av medlemskapet och kvalitetskontrollen har vi arbetat om vår verksamhetsplan för att på ett enklare och tydligare sätt följa upp verksamheten. Detta kommer utvärderas och redovisas 2023. De revisioner som PwC genomför av verksamheten, både i form av projektrevisioner och årliga förvaltningsgranskningar, ser vi också som en resurs i vårt utvecklingsarbete och för ökad trygghet för våra partners, finansiärer och människor som i stort berörs av vårt arbete.

Verksamheten finansieras i huvudsak med direktfinansiering från svenska myndigheter som Sida och Folke Bernadotteakademien samt vidareförmedling av statsmedel genom ForumCiv. Sensus studieförbund bidrar med ett årligt huvudmannabidrag. Vi ser att det medför en sårbarhet att finansieringen är beroende av statliga medel utifrån att den politiska kontexten är föränderlig och vi avser därför inom nästa strategiperiod att bredda finansieringsbasen. Anskaffandet av ett 90-konto ses som ett led i detta.

Aktiviteter

MR-Fonden arbetar med mänskliga rättigheter både i Sverige och internationellt. Det ger värdefulla synergier och ett mervärde, vilket gynnar båda verksamheterna. De kunskaper och erfarenheter som det internationella arbetet ger behövs för att vara relevant och trovärdig i det kapacitetstärkande arbetet och påverkansarbetet i Sverige. Trovärdigheten och den kompetens vi bidrar med i de internationella samarbetena ökar av det egna arbetet med MR-granskning, kapacitetstärkande aktiviteter och påverkansarbete på hemmaplan. Att kunna granska och ta fram egna rapporter och skrifter är en förutsättning för att kunna driva påverkansarbete och öka synligheten i Sverige för att därmed få ett större genomslag i de prioriterade frågorna.

Inom verksamheten har vi under året använt oss av olika metoder för att uppnå resultat.

Kunskapshöjning: För att rättigheter ska kunna respekteras, skyddas och utkrävas behövs kunskap kring deras innebörd. MR-Fonden arbetar därför med att öka kunskapen kring mänskliga rättigheter genom seminarier, utbildningar, rådgivning samt publikationer.

Granskning: För att stärka individens tillgång till rättvisa och motverka framtida människorättskränkningar behövs kontinuerlig granskning av olika skyldighetsbärare. Genom framtagande av alternativrapporter, deskstudier, sammanställningar och analyser arbetar MR-Fonden med att syna hur stater lever upp till sina internationella åtaganden.

Opinionsbildning: För att synliggöra människorättsutmaningar och stärka det offentliga samtalet kring mänskliga rättigheter arbetar MR-Fonden opinionsbildande. Via debattartiklar,

seminarier, möten, konferenser och nätverksbyggande försöker MR-Fonden få såväl beslutsfattare som andra samhällsaktörer att tillämpa ett rättighetsperspektiv.

Stöd till människorättsförfvarare: Med människorättsförfvarare menas individer, grupper av människor eller organisationer som på ett fredligt sätt försvarar de mänskliga rättigheterna. Dessa är en viktig del i arbetet med att bevaka att rättigheter efterlevs samt att skydda utsatta. Eftersom människorättsförfvarare är särskilt utsatta arbetar MR-Fonden för att underlätta deras arbete. Detta görs via finansiellt stöd, utbildning, erfarenhetsutbyten och tillträde till arenor där beslut fattas.

Mål och aktiviteter

För att uppnå strategin genomförs många olika aktiviteter som återfinns i den årliga verksamhetsplanen.

MR-Fondens arbete ska på längre sikt stärka efterlevnaden av de mänskliga rättigheterna. Vi samarbetar med partnerorganisationer och andra allierade i Sverige och i olika länder som är experter på sina sammanhang och själva bäst prioriterar människorättsarbetet i den egna regionen. Vi i vår tur bistår med att stödja dem finansiellt och ibland tekniskt, facilitera utbyten och öppna dörrar som är utmanande för dessa aktörer att själva få till stånd, exempelvis med beslutsfattare i Sverige och Europa.

Att arbeta med samhällsförändring tar tid och många av våra partners verkar i länder och regioner med stort människorättsligt och demokratiskt underskott. Ibland syns knappt framstegen och själva upprätthållandet av ett oförändrat läge kan vara en bedrift i sig. Men trots det har vi sett att små steg över tid kan leda till viktig förändring och därför tror vi att vår vision är möjlig att uppnå.

Verksamheten förväntas inom strategiperioden 2021 - 2026 genom årligen uppställda specifika mål ha bidragit till att:

- människor får ökad tillgång till och kunskap om ESK-rättigheterna
- ESK-rättigheterna får tydligare genomslag som rättigheter i den praktiska politiken
- öka utkrävbarheten och uppfyllelsen av ESK-rättigheterna
- bidra till en utveckling av rättighetsbegreppet och tydliggörande av ESK-rättigheternas innebörd
- stärka individers tillgång till rättvisa
- bidra till en ökad kunskap och utveckling av övergångsrättviseregrettet och tydliggörande av dess innebörd för att förhindra framtida människorättskränkningar, människorättskränkningar och bidra till olika former av upprättelse
- genom ökad kunskap om ESK och övergångsrättvisa och kopplingarna dem emellan bidra till förutsättningar för hållbar fred.

Verksamhetskostnader

Under 2021 var MR-Fondens totala verksamhetskostnader 13 684 616 SEK.

Prestationer

Året fortsatte att färgas av Coronapandemin men efter 2020 års stora omställning för MR-Fonden och partners kunde verksamheten under 2021 till stor del genomföras. Tre projekt förlängdes till 2022 pga. uppskjutna aktiviteter, i god dialog med finansiärer. Som många andra såg vi också att vissa länders regeringar utnyttjade situationen till att ytterligare inskränka de mänskliga rättigheterna i skydd av extraordinära insatser kopplade till pandemibekämpningen.

- Under verksamhetsåret fortsatte MR-Fonden att granska och bevaka Sveriges efterlevnad av sina åtaganden enligt FN-konventionen för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, bland annat genom att engagera sig i etablerandet av en oberoende MR-institution.
- Vi påbörjade det omfattande arbetet med att samordna civilsamhällets parallellrapport till FN:s kommitté för ESK-rättigheter och tog fram ett utkast med ett 20-tal underskrivande organisationer. Då även FN:s arbete blivit försenat på grund av pandemin har granskningen av Sverige skjutits upp, troligtvis till 2023.
- MR-Fonden är medlem i arrangörgruppen för MR-dagarna och då arrangemanget under året sammanföll med en period av lättnader i pandemirestriktioner kunde MR-dagarna 2021 genomföras på plats i Göteborg i december. Kansliet deltog med seminarium och monter och diverse andra aktiviteter. Under våren 2021 genomfördes en digital version av den MR-dagskonferens som inte kunde genomföras 2020 pga. pandemin. Även där deltog kansliet med digital monter och två digitala seminarier.
- Under året har arbetet med att vidareutveckla MR-Fondens arbete inom fred, säkerhet och mänskliga rättigheter fortsatt med särskilt fokus på övergångsrättvisa. Detta arbete tog avstamp i den nya femåriga verksamhetsstrategin. Arbetet med att driva det Svenska nätverket för övergångsrättvisa fortsatte och inom ramen för det genomfördes ett seminarium om de svenska sanningskommissionerna för samer å ena sidan och tornedalningar, kväner och lantalaiset å andra sidan. MR-Fonden fortsätter vara ansvarig för den svenska samordningen av kampanjen Gqual om bättre genderbalans i regionala och globala fora.
- MR-Fonden har under året fortsatt som huvudman för Colombiagruppen, ett nätverk med 14 svenska organisationer som arbetar för att öka kunskap och sprida information om situationen i Colombia. Särskilt fokus har under året rört fredsavtalet, civilsamhällets roll i fredsbyggandet och mot slutet av året det ökade våldet riktat mot människorättsförsvarare. Under hösten genomfördes ett digitalt fältbesök på tre olika platser i Colombia med deltagande av flera representanter från målgruppen, inklusive riksdagsledamöter. Projektet finansieras genom ForumCiv via informations- och kommunikationsanslaget.
- Programmet med fokus på att stödja den colombianska sanningskommissionens arbete fortsatte i sitt andra år. Trots pandemin kunde ett större möte genomföras på plats i

Stockholm under hösten med inbjudna gäster från olika delar av Europa för att sätta ljuset på colombianska exilkvinnors erfarenheter och bidrag till sanningssökandet.

- Verksamheten med syfte att stödja människorättsförsvarare i Latinamerika samt Karibien fortsatte. I Colombia samarbetar MR-Fonden med två MR-organisationer i ett projekt med syfte att uppmärksamma och förbättra MR-situationen för en del av urbefolkningen i norra Colombia.
- Det Sida-finansierade programmet med fokus på stärkande av civilsamhällets aktörer i Kuba såg sitt sista verksamhetsår. En ny fyraårig programansökan med start 2022 utarbetades och beviljades av Sida.
- Samarbetsprojektet med två organisationer i Burma/Myanmar med stöd av ForumCiv kantades under året dels av fortsatt allvarlig spridning av Covid-19 och brist på vacciner och dels av en militärkupp som genomfördes i februari. Kuppen ledde till en paralysering av samhället, starkt ökat våld mot civila och riktade attacker mot de som uppfattades som motståndare till militärjuntan. Partners tvingades ställa om verksamheten och stänga ner kontoren och hitta andra arbetsformer. Projektet beviljades förlängning till december 2022.
- Samarbetsprojektet med en kvinnorättsorganisation i Uganda fortsatte under året trots utmaningar i landet rörande den politiska situationen samt pandemin. Under året stängdes alla skolor ned vilket påverkade samhället i stort inklusive personal inom projektet. Trots detta drog organisationen nytta av de lättnader i restriktionerna som fanns tidvis under året och kunde genomföra en stor del av aktiviteterna. Projektet beviljades förlängning till maj 2022.
- Ett viktigt område för MR-Fonden att uppmärksamma och sprida information om är regionala människorättssystem. MR-Fonden beviljades 2021 ett verksamhetsstöd av Folke Bernadotteakademien för att undersöka och belysa det europeiska människorättssystemet utifrån ett perspektiv av fred, säkerhet med särskilt fokus på kvinnors deltagande. Projektet beviljades en förlängning till juni 2022 utifrån att pandemin försvårade genomförandet, särskilt av resor.
- Under året inleddes projektet som genomförs tillsammans med HandikappHistoriska Föreningen med stöd av Arvsfonden. Projektet utforskar och belyser svenskt agerande och deltagande i framtagandet av CRPD (konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning).

Länkar till rapporter och aktiviteter finns på vår hemsida: www.humanrights.se

Utvärdering av verksamheten

Under 2021 sjösattes den nya strategin som gäller fram till 2026. Strategiperioden som avslutades under 2020 hade en hög ambitionsnivå där vi trots många utmaningar kunde uppnå de flesta av målen i strategin. Lärdomar från tidigare år togs tillvara och vissa förtydliganden gjordes även om verksamhetsinriktningen och metoderna kvarstår. Målen formulerades på ett tydligare sätt för enklare mätbarhet. Framförallt har strategin uppdaterats för att bättre reflektera den samtid som MR-Fonden rör sig i och vill påverka. Skrivningar rörande Agenda 2030 och kopplingar till fred och säkerhet liksom miljö har därför skärpts och ambitionsnivån höjts vad gäller att hålla samman verksamheten och göra den mer tematiskt strömlinjeformad.

Strategin operationaliseras i årliga verksamhetsplaner som följs upp av varje kvartal av både kansliet och styrelsen. De förankras i årliga planerings- och utvärderingsprocesser. Under året arbetades en ny modell fram som inkluderade två utvärderingar per år av de tematiska fokusområdena. Även en ny struktur för verksamhetsplanen arbetades fram, utformad för att på ett tydligare sätt kunna följas upp och mätas. Dessa båda implementeras under 2022. På projektnivå inom de olika verksamhetsområdena genomförs regelbundna utvärderingar, både internt och externt, kvalitativt och kvantitativt. På projektnivå redovisas dessa inom ramen för finansiärens riktlinjer. Riskbedömningar och utvärderingar av risk görs på projekt och organisationsnivå.

MR-Fonden tar under strategiperioden ett nytt grepp i den rättighetsbaserade ansatsen för att se på både den egna organisationen och omvärlden med mer kritiska ögon - med sikte på att bidra till hållbar förändring.

Ett stort tack till alla människorättsförsvare som bidragit under året

*Personal, styrelse, Sensus studieförbund, praktikanter,
samarbetspartners och finansiärer*

